

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Екатерина Неделчева Софрониева

катедра „Предучилищна и медийна педагогика“

Факултет по науки за образованието и изкуствата, СУ „Св. Кл. Охридски“

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – предучилищна и начална училищна възраст)

на дисертационен труд

за придобиване на научната степен „доктор“

докторска програма „Методика на обучението по съвременни езици“

област на висшето образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...

научна специалност „Методика на обучението по съвременни езици“

с кандидат **Габриела Бране Неделкоска**

тема на дисертацията: **“Vocabulary learning strategies used by university students in an ESP context”**

(„Учебни стратегии за усвояване на чуждоезиковата лексика, използвани от студенти, изучаващи английски език за специални цели“)

научен ръководител: доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева

Рецензията е написана според изискванията на съществуващия Закон за развитие на академичния състав, Правилника за неговото приложение и Наредбата за развитието на академичния състав на НБУ.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Темата за процесите на езикоусвояване винаги е била обект на особен интерес в методиката на чуждоезиковото обучение. Специалисти и учени търсят отговори на редица въпроси свързани с факторите, които оказват влияние върху успешното усвояване на езици. В педагогически аспект, тези въпроси са от голямо значение, защото в съвременната

чуждоезикова методика се очаква учители и ученици да споделят отговорността за успехите от учебния процес. Следователно е важно учителите да имат задълбочени знания и разбиране на тези процеси, за да могат да улеснят своите ученици в изучаването на езици, като ги напътстват и окуражават да бъдат по-независими учещи и им предлагат разнообразие от учебни стратегии.

Настоящият дисертационен труд се фокусира именно върху част от този основен проблем, с акцент върху използването на различни стратегии за усвояване на лексика в чуждоезиковото обучение по английски език за специални цели на студенти от Република Северна Македония. Разглежда се влиянието на индивидуалните различия на учещите върху избора на учебни стратегии при изучаването на език, както, респективно, и влиянието на избора на конкретна стратегия върху обема на усвоената лексика. Освен това е изследвана връзката между избора на стратегии за усвояване на лексика и фактори като пол, възраст, брой чужди езици, които студентът знае, ниво на владеене на чуждия език, стилове на учене и др.

Всички тези теми и проблеми са значими в научен и научно-приложен план.

2. Точно формулирани цели и задачи на дисертацията.

Дисертационният труд е много добре написан. Той има необходимата краткост и яснота, необходими за подобни текстове. В същото време стилът е интересен и ангажиращ. Изследователските хипотези са ясно формулирани и правилно тествани. Те са изведени от основните изследователски въпроси, които авторът поставя:

1. Оказват ли влияние индивидуалните различия на учещите върху избора им на учебни стратегии за усвояване на чуждоезикова лексика?
2. Има ли връзка между избора на стратегии и обема на усвоената лексика?
3. Влияе ли контекстът на изучаване на английски език за специални цели върху избора на учебни стратегии за усвояване на лексика (в сравнение с усвояване на лексика при изучаване на английски език за общи цели)?
4. Запознати ли са учещите (участниците в настоящето изследване) с целия обхват от налични стратегии? Колко от тях използват?
5. Ефективни ли са стратегиите?¹ (с. 9).

В своето изследване Габриела Неделкоска постига поставените цели и задачи и успешно дава адекватни отговори на проучените изследователски въпроси.

¹ Преводът на цитираните изследователски въпроси е мой. – Б.а.

3. Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Докторант Габриела Бране Неделкоска е представила дисертационен труд на тема „Учебни стратегии за усвояване на чуждоезиковата лексика, използвани от студенти, изучаващи английски език за специални цели“ в обем от 247 страници. Трудът включва 162 страници основен текст и 85 страници, съдържащи 27 на брой приложения. В използваната литература са включени над 260 автора. Всички източници от библиографията са релевантни и свързани с изследователските въпроси.

Авторът на дисертационния труд разглежда в дълбочина темата. Направен е изчерпателен обзор на съществуващата литература в тази научна област. Включени са както и основни, водещи теории и практики, така и най-новите достижения и съвременни изследвания. Авторската позиция е ясно откритоена в целия текст. Работата се отличава с увлекателен, същевременно строго научен стил, който представя критичното мислене и творческите търсения на докторанта.

4. Коректност при цитирането на представителен брой автори.

В библиографията са изредени над 250 литературни източници, сред които и публикации на български учени като Савова, Е. (2004), Грозданова, Л. (2005) и др. Включени са водещи имена в научната област, която е обект на изследователския интерес, както и представителен брой автори на съвременни публикации след 2000 година. Авторите са коректно цитирани в текста.

5. Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Направен е теоретичен обзор на основни понятия и концепции, свързани с усвояване на чуждоезикова лексика като запаметяване, усвояване на лексика, ролята на повторенията на една и съща лексика, обема на необходимия речников запас за едно добро разбиране на писмени текстове и говорима реч. Разгледан в дълбочина е въпросът за учебните стратегии в езиковото обучение и в частност, учебните стратегии за усвояване на чуждоезикова лексика и връзката им с други определящи учещите фактори, като личностни характеристики, пол, възраст, стилове на учене, ниво на владеене на език и т.н. Разработен е изследователски модел, който да тества и верифицира наличието на взаимовръзки между учебните стратегии за усвояване на чуждоезикова лексика, използвани от студенти, и тези фактори.

Липсата на достатъчно емпирични данни от изследвания, свързани с проучване на гореспоменатите фактори и как и до каква степен те влияят на учещите, когато правят конкретни избори на учебни стратегии за усвояване на лексика в чуждоезиковото обучение, обуславя и разработването и апробирането от автора на тази изследователска методология в съвременната чуждоезикова класна стая.

6. Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методология напълно съответства на поставените в дисертационния труд цели и задачи. За тестването на основните хипотези, докторантът използва батерия от въпросници и тестове, част от които са създадени за целите на това изследване, а други са известни, валидни тестове. Инструментариумът включва Vocabulary Size Test 14000 (Nation and Beglar, 2007), HEXACO Model of personality structure, HEXACO-PI-R 100 item (Ashton and Lee, 2001, 2007), Index of Learning Styles (Felder and Soloman, 1993), Vocabulary Learning Strategies and Beliefs (Easterbrook, 2013) и др.

В допълнение, включени са материали за определяне на използваните учебни стратегии за усвояване на лексика от студенти по архитектура и дизайн, както и от студенти по информационни технологии, изучаващи английски език за общи и специфични цели. Предложена е селекция от текстове и материали за въвеждане и упражняване на различни видове стратегии от различните групи студенти в професионален (ESP) контекст. Получена е обратна връзка от студентите преди да упражняват конкретни стратегии и след въвеждането им.

Данните от изследването са анализирани с подходящи статистически методи като *t*-тест, дисперсионен анализ (АНОВА), еднопосочен дисперсионен анализ на Крускал и Уолис и др. Изборът на конкретен статистически метод е дискутиран от автора и обоснован.

7. Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Считам, че събирането и анализирането на емпиричните данни е собствен принос на докторанта. Габриела Неделкоска има дългогодишен професионален опит в обучението на студенти и ученици по английски език, който ѝ позволява да реализира самостоятелно този изследователски проект и представи адекватно получените данни и резултати от него. Те са прегледно илюстрирани таблично и графично, поднесени ясно и недвусмислено на читателя,

което, само по себе си, е също принос на автора на дисертационния труд.

8. Описание на приносите:

1. Кратка характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд.

Темата е актуална и проведеното изследване допринася за събирането на емпирични данни, потвърждаващи влиянието на различни фактори върху изборите на учебни стратегии за усвояване на лексика от студенти, изучаващи английски език за специални цели в Република Северна Македония.

Използваните инструменти – скали, въпросници, адаптирани за целта текстове и материали, са подробно представени в приложенията (общо 27 на брой) към основния текст.

Информацията е поднесена детайлно и изчерпателно. Тя се основава на събраните и анализирани данни, което е извършено коректно, прецизно и достоверно. Част от резултатите са оповестени в някои от публикациите на докторанта.

2. Описание на приносите на кандидата и класифицирането им.

Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочен интерес и теоретични знания в областта на методиката на обучението по съвременни езици.

Темата за учебните стилове и стратегии за учене, както споделя и самият автор, не е нова област на изследователски търсения. Съществуват достатъчно релевантни източници на информация и надеждни изследвания, върху които докторантът стъпва и изследва, за да създаде и апробира своя теоретичен модел. Акцентът в този дисертационен труд е поставен върху един по-конкретно дефиниран проблем, а именно, учебните стратегии за усвояване на чуждоезиковата лексика, използвани от студенти, изучаващи английски език за специални цели. Те са и основният фокус на самостоятелното научно изследване, което Габриела Неделковска провежда умело и коректно сред общо 296 студенти в Република Северна Македония. Изследвана е връзката между избора на стратегии за усвояване на лексика и фактори като пол, брой на чужди езици, които владее студентът, степен на владееене на чужд език, стилове на учене и т.н. От особен интерес е и потърсената връзка между използваните учебни стратегии за усвояване на лексика и средата, в която се осъществява чуждоезиковата комуникация. Усвояването на чужд език за специални цели се приема като контекст, ориентиран към учещите и техните индивидуални нужди. Не на последно място, една много

интересна изследователска област в психолого-педагогически план, все още слабо изследвана, е връзката между личностните типове и усвояването на езици и в частност използването на учебни стратегии за усвояване на чуждоезикова лексика. В резултат на проведеното изследване е представена и обсъдена една богата палитра от резултати на взаимовръзки между различни фактори, влияещи върху използването на тези стратегии. Те представляват принос не само в областта на методиката на чуждоезиковото обучение, но и в области като психолингвистиката и социолингвистиката и имат както научен, така и научно-приложен аспект.

3. Оценка на степента на лично участие на дисертанта в приносите.

Както беше споменато по-горе, считам че професионалният опит на Габриела Неделкоска като учител по английски език и университетски преподавател обуславя нейния интерес към изследователската тема, високата ѝ мотивация и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване и анализиране на резултатите от него. За да осъществи цялостно изследването си, тя стъпва на вече утвърдени теории и практики в езиковото обучение, като умело ги интегрира в експерименталния модел, който апробира сред студентите.

4. Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд.

Авторефератът е в обем от 79 страници. Той отразява точно и вярно основните положения и приноси на дисертационния труд.

Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

1. Преценка на публикациите по дисертационния труд: брой, характер на изданията, в които са публикувани.

Габриела Неделкоска е представила списък с общо шестнадесет на брой свои публикации, от които десет на английски език. Посочените публикации, свързани с дисертационния труд, са пет, две в съавторство и три самостоятелни. Четири от тях са на английски език. Отделно са изброени двадесет конференции и обучения, което е показателно за интереса и активното участие на докторанта в обучителни и научни форуми.

2. Използване и цитиране от други автори, отзиви в научния печат и др.

Докторантът не е посочил цитирания от други автори.

Лични качества на автора (ако рецензентът го познава).

Впечатленията ми от автора, когото не познавам лично, са на базата на представения дисертационен труд и съпътстващата го документация.

Мнения, препоръки и бележки.

Считам, че дисертационният труд отговаря на всички изисквания. Желая на докторант Габриела Неделкоска успехи в бъдещата ѝ работа и научни търсения в тази област.

Заклучение.

В заключение, на базата на направения анализ и на посочените достойнства и научни приноси на дисертационния труд, потвърждавам своята **положителна оценка** и убедено предлагам на уважаемото научно жури да гласува **положително за присъждане** на образователната и научна степен „Доктор“ в област на висшето образование *1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по...*, научна специалност *„Методика на обучението по съвременни езици“* на **Габриела Бране Неделкоска**.

Дата: 25.02.2023 г.

Подпис: